

METHODOLOGY OF REDHOUSE'S HAZINETÜ'L-'AZİZİYYE Fİ'L-LUGATİ'L-OSMANİYE: A COMPARATIVE ANALYSIS

Sermin KALAFAT*

Abstract

Sir James William Redhouse's dictionary entitled as *Ḩazinetü'l-'Azîziyye fi'l-lugâti'l-'Osmâniyye*, which was considered to be non-extant, had recently been found. However, Redhouse had written neither in his correspondence nor in the fourth volume of this work about his lexicological methodology. In order to have an idea on this matter, after having introduced Redhouse's intellectual trajectory with some new biographical findings, in this article we compare the headwords of this dictionary with some of his better known lexicological works, namely *Müntahabât-i lugât-i 'Osmâniyye* as well as his Turkish and English Lexicon so as to analyze the evolving phases in his methodology. More specifically, the prepublication sample on the alif section (two folios) of *Ḩazinetü'l-'Azîziyye fi'l-lugâti'l-'Osmâniyye* is systematically compared with relevant pages of two other published dictionaries.

Keywords: Lexicological Methodology, Historical Lexicography, Sir James William Redhouse, 19th Century Dictionaries, *Ḩazinetü'l-'Azîziyye fi'l-lugâti'l-'Osmâniyye*.

Introduction

Sir James W. Redhouse's (1811-1892) pioneering contribution to Turkish Studies is well established. His experience as dragoman, his wide circle of friends in the Ottoman intellectual milieu as well as his philological mastery or affinity with several Western and Eastern languages made him comprehend and practice the Turkish language in several different contexts. The demands of the Sublime Porte, the British Ministry of Foreign Affairs and the Missionary Societies motivated his lexicological endeavors. His precocity is already patent in his first lexicological work, the *Müntahabât-i lugât-i 'Osmâniyye*¹. As a unilingual and unidirectional dictionary, *MLO* differs from its precedents in the field which were, in general, bilingually conceived. After his return to Britain in 1853, he consecrated most of his time to the preparation of dictionaries in diverse formats which targeted different publics.

In fact, Redhouse's intention to prepare a bilingual dictionary can be traced back to his *Vade Mecum*, guide to Ottoman-Turkish language prepared for the English officials who were to get into contact with several segments of the Turkish speaking societies during the Crimean War (1853-1856). It's safe to assume that his lexicological interest widened in his new attempts to render perfect his work after the initial translation of some five thousand Turkish words and expressions to English for this guidebook. On the other hand, in a previous article, it was demonstrated that during the preparation of the dictionaries, he drew on different lexical material with different publics in mind (Kalafat, 2017^a). However, during the preparation of his barely known *Ḩazinetü'l-'Azîziyye fi'l-lugâti'l-'Osmâniyye*², he made use of quite the similar lexical material as he later did for his masterpiece, the *Lexicon*. The differences between his two unilingual and unidirectional dictionaries made us revisit these works in order to have a general view about Redhouse's lexicological methodology. Therefore, in this article, the focus will be on both his Turkish-English bilingual dictionary as well as on his unilingual and unidirectional lexical works.

2. The Method and the Sample

It can be safely assumed that Redhouse was following closely the developments in the lexicology of his time. He had also widened his lexical base by perusing the older dictionaries and witnessing the changes in the use of Turkish during first half of the 19th century. In this article, the comparison of random folios of the *HA*'s pre-published sample containing the aleph section (Kalafat, 2017^b) is made not only with the correspondent headwords of the *Lexicon* to figure out his choices in his bilingual and unilingual-

* Asst. Prof. Dr., İstanbul Medeniyet University, Department of Turkish Language and Literature, serminkalafat@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-1000-0402

¹ Hereafter abbreviated as *MLO*.

² Hereafter abbreviated as *HA*.

unidirectional lexical works but especially with the correspondent section of his previous unilingual dictionary, the *MLO* in order to

- (1) highlight the common and different external aspects (intention and audience) in the *MLO* and the *HA*;
- (2) understand what kind of lexical information the author intends to convey to his public;
- (3) and finally to understand the *modus operandi* of the selection and treatment of headwords, subheadwords as well as the definitions throughout his lexical works.

2.1. Presentation of the Dictionaries

2.1.1 Müntahabât-i lugâti 'Osmâniyye (MLO)

The *MLO* was published first in 1268 AH (1852/1853) as an extended version of his *Müntehabat-i Türkiyye*. Its headwords contain 18230 Arabic and 6240 Persian loanwords, and this work can be thus seen as an Arabic-Persian loanwords dictionary for the Ottoman users. Yavuzarslan had already remarked that there are some technical differences in the editions of this dictionary, especially in the case of the Persian loanwords which are indicated in the first editions with an asterisk (*), while in a later edition, that of 1268 AH (1852/1853), these words are presented differently by a line stressed on the top of the word. There were also some modifications in the attribution of linguistic origins to some lemmas like *ata*, *baba*, *atabek*, *dere* etc which were in an earlier version specified as Persian loanwords, but in the later editions referred to as of Turkish origin (Yavuzarslan, 2009, 29, 38).

2.1.2. Hazinetü'l- 'Azîziyye fi'l-lugâti'l- 'Osmâniyye (HA)

The *HA* is one of the two dictionaries that Redhouse started to work intensely upon after his return to England. According to his biographer, Carter V. Findley, this not extant dictionary which he referred to as *Külliyyât-i Azîziyye fi'l- Luğâti'l- 'Osmâniyye* was to consist of eleven volumes including all Ottoman lemmas, whether of Turkish, Arabic, Persian or European origin. The origin and etymology of each word was to be provided (Findley, 2006, 64-65). In fact, its fourth handwritten volume, terminated in 1868, is conserved in the library of Royal Asiatic Society in London and entitled slightly differently as *Hazinetü'l- 'Azîziyye fi'l-lugâti'l- 'Osmâniyye*. It covers the letters *se* (س), *cim* (ج) and *cim* (چ) and comprehends 6821 words (Kalafat, 2017^b). There is as well another surprising remnant. In one of his letters addressed to Fuad Paşa, then the Ottoman Minister of Foreign Affairs, in 1867, Redhouse had attached a pre-published typeset sample on the aleph section consisting of two folios. It is this sample that is used for the comparison with the *MLO*.

2.1.3. A Turkish and English Lexicon (1890 [2011])

The *Lexicon*, published after ten years of intense labour in 1890 with the editorial assistance of Ahmed Vefik Paşa among other specialists, was Redhouse's major lexicological achievement and the most complete Ottoman dictionary ever published. Redhouse asserted in the preface of this dictionary that he had consulted mainly Bianchi, Zenker and Vefik Paşa while using occasionally Golius, Meninski among other major lexicological works in the field. It covers some 93 000 Ottoman lemmas, whether of Turkish, Arabic, Persian or European origin (Redhouse, 1890 [2011], xi).

3. Findings

3.1. General Overview of the MLO and the HA

According to Atkins and Rundell's classification (2008, 24-25), the *MLO* is a unilingual and unidirectional printed dictionary, in Ottoman Turkish, size of which is standard. It targets the public in general who writes in Ottoman Turkish and purpose of whom is the usage of a word in the right context. It has already been asserted that Turkish headwords augment with successive editions in comparison to Arabic and Persian ones (Yavuzarslan, 2009, 28-92). As far as one can figure out from the *HA*'s handwritten fourth volume and its pre-published sample, this dictionary is as well unilingual and unidirectional and shares many similar proprieties with the *MLO*. However, there is a slight difference: *MLO*'s coverage is general language whereas the *HA* covers some encyclopaedical headings and definitions.

3.2. Comparison of the MLO and the HA: Headwords and Definitions

In both works, the headwords are located on the right side of the page and down from the top (according to the Arabic alphabet). There are, as we will see, some striking differences both in the organisation of headwords and the way definitions are given.

3.2.1. Comparison of Headwords

1. In the *MLO* headwords are of Arabic, Persian and Turkish origin. In the *HA*, in addition to these there are as well Greek words which are either given as simply of Greek or Arabic-Greek origin, albeit in somewhat confuse manner.

2. In the *MLO* headwords are given with their diacritical marks. In the *HA*, they were given first without diacritical marks but highlighted by a line stressed on the top of the word and then they are given, in parentheses with their diacritical marks. For instance: *üf'uvân* (ع:فعوان) سم: فعوان.

3. In the *MLO* only headwords of Persian origin are signalled with an asterisk so as to notify the original language and Turkish words are given in parentheses. In the *HA*, for each headword the origin is determined by an abbreviation: ع: A: Arabic, ف: F: Persian, ت: T: Turkish, فت: FT: Persian + Turkish, عف: AF: Arabic + Persian, ر: R: Greek, يع: YAT: Greek + Arabic + Turkish, يع: YA: Greek + Arabic.

4. In the *MLO*, there is no grammatical information about the headwords. In the *HA*, for each headword there is an indication in parentheses: سم: sm: *ism* (noun), ص: s: *sifat* (adjective), م: m: *masdar* (infinitive), فا: fâ: *fâ'il*, (actant), ثث: ts: *tesniye*, (personal pronoun of duality), ج: c: *cem'*, (plural noun), حج: cc: *cem' cem'* (double plural noun), ص كب: s kb: *sifat terkib* (adjective clause), adjective, ل: la: *lafz* (formulaic expression).

5. The headwords in the *MLO* contain only an information about their language of origin whereas in the *HA*, beside these, in the Arabic headwords, roots are given as well: *ifnâ* (ع:فنا), *iflikân* (ع:فلك), سم: ف: *âfendâk* (ع:افنداك), ثث: ف: *âfendâk* (ع:افنداك).

6. Both in the *MLO* and the *HA* in the Arabic headwords, broken plurals (*cem'-i mükesser*) are given when necessary: *efnâd* (ع:فند) سم: فند: ع: فند.

7. Both in the *MLO* and the *HA*, Arabic and Persian collective nouns and structures are given as separate headwords: "eflâk-şinâs" (ع:أَفْلَكُ شَيْنَا س) *ehl-i hey'et ve ehl-i nücûmdan kinayedir*: [versed in the motions and influences of the spheres].

8. Both in the *MLO* and the *HA*, Arabic and Persian words with different orthography are presented as headwords.

"*ifk* (ع:فک) سم: ع: *yalan*: *yalan lakırı kezb: derûg*: [a lie; a falsehood, a calumny; a slander]"

"*efekk* (ص:فك) سم: ع: *omuzları mafsaldan ayrılmış gibi düşük olan âdem*:" [A very poor person].

9. Both in the *MLO* and the *HA*, homophones are given as different headwords:

"*efgâr* (س:ف: أَفْغَارُ)" *yagır ki hayvanat irü semerden hâsil olan yaradır*:" [A saddle gall in the backof a pack animal]

"*efgâr*(ص:ف: أَفْغَارُ)" (1) *sirtı gagır olmuş yaralı olan*: (2*) *ale'l-talak yaralu: mecrûh olan*: (3*) *yorulup kalmış olan*: (4) *kötürüm: zemingîr: makad olan: dil-i efgâr-ı pür-efkâr (*) efkâr ve ikdâr ile tutulmuş yorulmuş olan yörüük ve hatar*:" [1. A pack animal galled in the back by the saddle 2 Aggrieved, wounded and hurt. 3. Overburdened with fatigue 4 Crippled, paralyzed.]

10. When it comes to subheadwords, their examples are very rare in the *MLO* but in the *HA* they are quite frequent as in the example below:

↓	افلاطون (افلاطونی: يع: ص) افلاطون حکیمه منسوب اولان مجسمات	headword
↓	افلاطونی (الهندسه) مسطّه و منتظم یعنی قاعده‌ای مسطّه و منتظم اولوب بر برینه متشابه و متساوی اوله رق زاویه مجسمه‌لری دخی متساوی بولنان	suite of the sub headword
↓	پنج عدد جسم در که هر برینک هر بر راس زاویه مجسمه سنده کرده	definition of the sub headword

eflâtûnnî (ص: يع: أَفْلَاطُونِي) *eflâtûn hekime mensûp olan: mücessemât-i eflâtûniyye* (II hendese) *musattah ve muntazam yani kaideleri musattah ve muntazam olup birbirine mütesâbe ve mütesâvî olarak mücessemeleri dahi mütesâvî bulunan beş aded cisimdir ki her birinin her bir re's-i zâviye-i mücesmesesine küre-i... [Affiliated to Plato. mücessemât-i eflâtûniyye (II Geometry) A geometrical form which is composed of five identical and equal ...]*

In the example above, diacritical marks as well as pronunciations of subheadwords are given. Moreover, in some cases, in addition to this, just as in the case of headwords, formal aspect of the words as well as their languages of origin are given:

Sub headword's root
and language of origin

Headword

أَفْنِدِيلِكْ (افندیلیک : ت : سم) (۱) افندی اولان ادمک حال وحیشیقی:
 (۲) افندی دینلان ادمک رتہ سیله حیشیقی : (۳) ولی نعمتک ایلدیکی
 کرم و احسان و تصحیح کبی افعالی : (۴) دولت عثمانیه ده پادشاهزاده
 اولان ذکرک رتبه و حالت مخصوصی : **أَفْنِدِيلِلَارِيَقْ (ت : م : ل)**
 ولی نعمت کبی برینه احسان باخود تصحیح اینک : پادشاهلک افندیلیکی
 زمانی (۱) پادشاهلک پادشاه اویزدن مقدم بولنان پادشاهزاده لکی و قیقی :

efendilik (1) efendi olan âdemîj hâl ve haysiyeti: (2) efendi dénilen âdemîj rütbesiyle haysiyeti: (3) velî ni 'metîj eylediği kerem ve ihsân ve tasahhubu gibi efâli: (4) devlet-i Osmâniyyede pâdişâh-zâde olan zükriyûj rütbe ve hâlet-i mahsûsası: efendilik etmek ل : () أَفْنِدِيلِكْ اِمْكَنْ لا : (م :) velî ni 'met gibi birine ihsân yâhiûd tasahhub etmek: pâdişâhîn efendiliği zamâni پادشاهلک افندیلیکی زمانی (II) pâdişâhîn pâdişâh olmazdan mukaddem bulunan pâdişâh-zâdeligi vakti:[1. The rank or quality of an efendi. 2. Kindness, affability, beneficence, patronage. 3. To act as benefactor or patron to someone. 4. The status of the masculine lineage of the reigning sultan. efendilik etmek: Acting as an efendi. Doing or giving beneficence to someone. pâdişâhîn efendiliği zamani. Dauphinate.]

If we are to classify the subheadwords in the HA³:

- Terms which are composed with the headwords are given as subheadwords: *ak*, *eflâk*, *efnâd*, *üfnûn*.
- Expressions containing the headwords are given as subheadwords: *ak*, *efnâ*, *ifnâ*, *efgâr..*
- Compound structures which are composed with the headwords are given as subheadwords: *ef'â*.
- Hendiadys of the headwords are given as subheadwords: *efnâden*.

However, we can also observe that Redhouse does not apply a coherent structure throughout this work as in the cases exemplified below:

"*ifhâm* (افعال م: فهم ع: افہام) *anlatmak*: *biriniñ zihnine sokmaklik* [A causing to be understood; an explaining]"

"*ifhâm etmek* (ع: م: عت) *anlatmak*: *biriniñ zihnine sokmak*: [A cause to be understood]. As we see, for the case of "*ifhâm*", he does not create a subheadword and opens up a new entry with *ifhâm etmek*."

3.2.2. Comparison of Definitions

1. In the MLO, definitions contain in general a synonym or an explanation in two or three words and sometimes a short phrase. In the HA, with some exceptions, that's the case as well: ["*efyâh* (ص: فیح ع: افیح) *vasi*': *genîs olan*: large, extended in space"]

2. In the MLO, detailed explanations are rare whereas in the HA, Redhouse uses the nesting technique so as to give as many as possible meanings:

ak (ص: ت: اق) (1) *kar ve pamuk renginde olan ki her nev'i levn-i mahsûsdan hâli olan dêmektir*: *beyaz*: *izy*: *sefid*: (*2) *kir ve lekeden vareste olan*: (*3) *manevî ayb ve lekeniñ şermenden vareste olan*: *akciğer* اق (II) *insan ve çarpa hayvânlarıñ gögsü içinde bulunup alt teneffüsleri olan nesne ki karaciğere nisbetle rengi açık kırmızı olmağıla ak denilmiştir*. Arabîsi re'e ve Farsîsi şes olup kaba Türkçesi dahi iyygendir: *ak diken* اق دیکن (II) *ak çiçekli ve dikenli bir ağaç ki mayıs ayında güzel kokulu çiçekleri açmağıla ol ağaca mayıs dahu dênilir*: *akbabâ* (II) *kartal cinsinden olup leşe eyle tagaddi eder büyük kuştur*: *ak zâc* اق زاچ (II) *tûtiyâniñ zâc yağında èrimesinden hâsil olan bir nev' zehirli tuz*: *ak mermer* اق مرمر (II) *beyaz ve be-gâyet yumuşak bir cins taş ki su mermeri dahu dênilir*: *ak şakallı* اق صفالو (II) *sakalı ağarıp beyaz olmuş âdem*: (2*) *bir mahallîy yâhiûd bir aşiretiñ ihtiyârı olup erbâb-i itibârîndan olan âdem*: *Akderiz* اق دکر (II) *Çanakkalesi boğazınıñ haricinde olup Anadolu ve Rûm ili ve berriü'l-Şâm ve Mîsîr ve Sebte boğazına varinca Avrupa ile Afrika sevâhîlini ihâta éden denizdir*: *Akderiz adaları* اق دکر آطه لری (II) *evvelen umûmen Anadolu ve Rûm eli ve Mora sevâhili beyninde olup cenûb tarafında Rodos ile Girit dâhil olarak Akderiz'de bulunan hayli çok adalar ve saniyen husûsan mezkûr adalardan el-yevm-i devlet-i Osmâniyyenin hükmünde ibkâ olunmuş olan adalar*: *âdemîj yüzü ak olmak* آدمک (*II) *ademiñ utanacak bir nesnesi olmayip bi'l-âkis kendi yâhiûd mütalakâtı tarafından be-hakk iftihâri müstelzem hareketi vâki' olmuş olmak*: [1. White. 2. Clean, unsullied. 3. A face unsullied with shame beaming with honest pride. II. *Akciğer* The lungs. *Akdiken*. The common buckthorn, *rhamnus catharticus*. *Akbaba*. The common Arabian vulture. *Vultur*

³ For the examples for each headword, cf the first appendix.

monachus. Aksakallu. White bearded. An elder of a village. *Akdeniz.* The Mediterranean Sea including the Aegean starting with the Dardanelles covering the Anatolian, Aegean, Syrian, North African shores covering that of Egypt as well as the European continent's southern shore until the Gibraltar. *Akdeniz adaları.* The Archipelago, the Dodecanese as well as many islands as the Rhodes and Crete which are, actually, at the hands of the Sublime State. *âdemin yüzü ak olmak* He has earned praise; he may be proud of himself.]

There are, on the other hand, some other headwords in the *HA* without nesting but which are quite like encyclopaedia entries: (bk. *iflâmûr* (سم: فلک: ع: افلامون) (تث: سم: فلک: ع: افلامون)).

3. In the *MLO*, headwords' different meanings are separated by a dot ‘.’. In the *HA*, these are separated by a colon ‘:’ and while giving lexical information instead of a dot ‘.’, a colon ‘:’ is used: “*âfendâk* (سم: فندك: ع: آفنداک) *kavs-i kuzâh:* *âlâ’imü’s-semâ:* *elegim sahma:* [A display of the colours of the spectrum produced by dispersion of light: Rainbow].”; “*efvağ* (ص: فاغ: ع: افغان) *iri ağızlı olan âdem:* [adverb: root of the word: Arabic] A man with a large mouth”.

4. In the *MLO*, headwords' different meanings are separated only by a dot ‘.’, whereas in the *HA* these are given by numbers in parentheses (1), (2) and so on. They are again separated by a colon ‘:’, as in the following case: “*efyâl* (ج: سم: فيل: ع: افيان) (1) *piller:* *fil denilen hayvanlar:* (2) *za’ifî’l-akl ve kilîlî’l-rây bulunan âdemler:* [(1)Elephants: (2) men with low intellectual capacities]; “*ufûd* (س: فاد: ع: افود) (1) *ateş külü içinde yetişmiş olan etmek:* (2) *etmek firini:* [Bread made in the ashes: (2) Bakery oven”

5. In the *MLO* for the headwords of synonymous nature, first headword's definition is given and then for the second, the term “*bi-ma’nâhu eyzân*” is used to signify the identicalness of the definition. Redhouse applies the same system in the *HA*: “*efyûnî* (ص: ف: افیونی) (1) *keyf yêtıştirmek için afyôn tenâvültünü itiyâd etmiş olan tiryâki âdem:* (2*) *diğer ba’z mükafâtıñ mübtelâsi olan âdem:* [(1) Opium eater, opium addict: (2*) An addicted person to such pleasure inducing substances]”; “*efyûnî* (ص: ع: افیونی) *bi-ma’nâhu eyzân:* [The same meaning as the previous].”

6. For the subheadwords having a terminological use, there is no specification in the *MLO*, whereas in the *HA*, these are specified in different manners. In some cases, the subheading with a terminological use is shown with a roman numeral and a precision of field as (II *surf* [morphology]), (II *hendese* [geometry]). More often than not, they are only indicated by a roman numeral, without any specification. When the subheadword is in Persian, it is indicated by an asterisk (*). Moreover, when the subheadwords of Arabic or Turkish origin are a formulaic expression, they are preceded by an asterisk (*) and then a roman numeral (*II) or (*2): (See the headwords, *ak* (اق) and *akâhî* (آکاھي)).

3.2. Commonalities and differences between HA, MLO and the Lexicon

In a previous article, it was demonstrated that during the preparation of the dictionaries, Redhouse selected lexical material according to his public (Kalafat 2017^a). Our sample from the *HA* which contains 235 headwords collaborates with this early notation. Only 34 of them are common with the *MLO*. The indications placed in parentheses refer to the page number in the *MLO* of a common headword found in the *HA*: *afakî* (s 13b)⁴, *âfil* (s 15a), *ef’â* (s 81b), *efgân* (81b), *efgâr* (s 81b), *efgen* (s 81b), *efgende* (s 81b), *efhâm* (s 81b), *efike(t)* (s 81b), *efide* (81b), *efkâr* (s 82a), *efkâr* (s 82a), *efles*(s 82a), *eflâk* (s 82a), *efnân* (s 82a), *efvâc* (s 82b), *efvâh* (s 82b), *efyûn* (*afyôn*) (s 14a), *efyâl* (s 82b), *ifkâd* (s 166b), *ifkâr* (s 166b), *ifkâh* (s 166b), *ifk* (s 166b), *iflâ* [only the second sense] (s 166b), *iflât* (s 166b), *iflâh*(s 166b), *iflâs* (s 166b), *ifnâ* (s 166b), *ifhâm*(s 166b), *ifhâr* (s 166b), *ikâhâ* (s 171b), *ufuk* [only in the sense of horizon] (s 517a), *ufûl*(s 517a), *üfnûn* (521a). Moreover, their definitions in the *MLO* are not as detailed as in the *HA*.

On the other hand, few headwords of the *HA* are not covered by the *Lexicon*: *afak*, *afak*, *afakah*, *afikah*, *afka*, *âfend*, *âfendâk*, *efekk*, *efel*, *efgendetlik*, *efgende-i süm*, *efkel*, *eflâ*, *eflâk-ı zill*, *ervâh*, *ervâhî*, *efûf*, *efûg*, *ef’ûs*, *if’âm*, *ifhâm etmek*, *içâ*, *iflât*, *iflâs*, *iflîkân*, *ufkûhe*, *üf’uvân*. As to their definitions, they are quite detailed and similar in both. The headword *ak* (اق: ص) of the *HA* was rearranged in the *Lexicon* and some usages which were not frequent anymore are not given as is the case for *ak mermer* or *ak zâc*; but on the other hand, some new subheadwords were added. Some headwords of the *HA* which were given separately were then reorganized in the *Lexicon* in a single headword. For instance, the headword *ufuk* is mentioned three times as a headword in the *HA* but in the *Lexicon*, just as in the *MLO*, these are united in one. *Efendi* (سم: ت: افند) constitutes a single headword in the *HA* whereas in the *Lexicon* it is split in two.

In the *Lexicon*, as it is the case in *HA*, the philological origin is indicated by an abbreviation: (A.) Arabic, (P.) Persian, so on. However, in some cases the origin attributed differs in these two works. For

⁴ Page numbers are given in TDK (2009) edition for MLO.

instance, in the *HA*, there are two headwords referring to the lemma opium: *efyûn / afyôn* (سم: فین: بع: أفيون), *efyûn* (سم: ت: أفيون). Their origins are indicated in one of these with a YA, thus Greek and Arabic and in the second merely with T, Turkish. In the *Lexicon*, there is however only one headword for this lemma whose origin is indicated with a P, Persian (Redhouse, 1890[2011], 161a). As to the excommunication, *aforos* (سم: ر: افروزن), its origin is attributed to Greek in the *HA* with a R. (*Rumca*). In the *Lexicon*, it is followed by a F., signifying Frankish (Redhouse, 1890[2011], 160b). For the headword *efendi* (سم: ت: أفندي), in the *Lexicon* – as it is indicated above there are two separate headwords for this lemma – the origin is attributed once to Turkish (T.), and afterwards to Frankish (F.) (Redhouse, 1890[2011], 160a-b). Whereas in the *HA*, it is attributed to Turkish (T.). Finally let's mention the case of *eflâtûnnî* (سم: بع: أفلاطونی). Redhouse makes two headwords for this in the *HA*, but in the *Lexicon*, only its chromatic signification is préciséd in a single headword. In one of its headwords in the *HA*, its origin is given as بع: YAT. Greek + Arabic + Turkish and in the other, only as بع: YA.: Greek + Arabic. In the *Lexicon*, lemma's origin is given solely as T., thus Turkish.

Another innovation in the *Lexicon* is the pronunciation of the headwords: Redhouse does not continue his previous practice and provides not only the orthography in Ottoman but offers as well a phonetical rendering in Latin script where the vowels are attributed a numerical value (Kalafat 2017^a). For instance, in the headword *eflâtûnnî* (سم: بع: أفلاطونی), the letter nun (ن) is stressed with a shadda 'ō' so as to stress the double rendering in the *HA*, but in the *Lexicon*, the diacritics are numerated and the shadda is skipped: eflâtûnnî¹

Conclusion

Having in mind the limits of the material concerning the *HA*, one can still tentatively conclude that (1) the *HA*'s vocabulary extends that of both the *MLO*'s and the *Lexicon*'s; (2) in the presentation of the headwords, albeit the similarities with the *MLO*, the *HA* is much more detailed when it comes to lexical and etymological root, derivation and grammatical form. On the other hand, Redhouse applied more or less the same method for the headwords in the *Lexicon*. (3) In the *MLO*, detailed explanations are rare whereas in the *HA*, Redhouse often uses the nesting technique in order to give manifold and rich meanings in the headword, and this sometimes encyclopaedical fashion. (4) And finally, many indications show that Redhouse was open to changes for his lexical base and the formal aspects of his dictionaries. These were of course in phase with the demands and expectations of his public. In many instances, he added new headwords, but he did as well eliminate some others which had fallen from current public use. In sum, the *HA* was an important step not only in Redhouse's career but also in his practice of lexicographer. This probably unfinished dictionary enables to trace the new orientations in Redhouse's methodology after the completion of the *MLO* and helps to understand the nature of the changes in the layout of his masterpiece, the *Lexicon*. Had the prepublication sample and the fourth volume of the *HA* not existed, it would have been much more difficult to assess the affinities as well as the differences between the *MLO* and the *Lexicon*.

Abbreviation

- HA Hazinetü'l-Aziziyeye Fi'l-Lugâti'l-Osmaniyye: Kalafat (2017b).
MLO Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye: Redhouse (1852 [2009]).
Lexicon A Turkish and English Lexicon: Redhouse (1890 [2011]).

REFERENCES

- Atkins, B.T. S. & Rundell, M. (2008). *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford Press.
Findley, Carter V. (2006). *Sir James W. Redhouse. The making of a perfect Orientalist?*. Istanbul: Sev-yay.
Kalafat, Şermin (2017a). Türk Sözlükçülüğünde Sir James W. Redhouse'un İzdüşümleri. *Elginkan Vakfı Geçmişten Geleceğe Türk Sözlükçülüğü Sempozyumu*, 19-21 Nisan 2017 Elginkan Vakfı 3. Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı Bildirileri Kitabı, İstanbul: Kırıntı Publishing, s. 59-79.
Kalafat, Şermin (2017b). Bir Sözlüksel Bilmecme: Redhouse'un Kayıp Türkçe Sözlüğüne Ne Oldu?. *BİLĞ*, 82, pp. 1-40.
Redhouse, Sir James William (1846). *Grammaire raisonnée de la langue ottomane*. Paris: Guide et Cie Libraires Éditeurs.
Redhouse, Sir James William (1852 [2009]). *Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye*. Recep Toparlı, Betül Eyögge Yılmaz, Yaşar Yılmaz (Eds). Ankara: TDK Publishing.
Redhouse, Sir James William (1890 [2011]). *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Publishing.
Redhouse, Sir James William Hazinetü'l-Aziziyeye Fi'l-Lugâti'l-Osmaniyye. Başbakanlık Osmanlı Arşivi -IHR 00237.
Redhouse, Sir James William Hazinetü'l-Aziziyeye Fi'l-Lugâti'l-Osmaniyye IV. Vol. [se, cim ve cim] Royal Asiatic Society Turkish 46.
Yavuzarslan, Paşa (2009). *Osmanlı Dönemi Türk Sözlükçülüğü*. Ankara: TİYDEM Publishing.

Appendix A. An example appendix

A.1. Transliteration of the Sample (HA)

[1r]

üf'uvân (سم: فع: ع: أفعوان) ef'ânīj erkegi: erkek engerek yilan:

ef'â (سم: فع: ع: أفعى) engerek dênilen zehirli yilan: ef'â-i zer-fâm (*) altın renkli yilan ki açık renkli kalem ve ates alevi ve çarh ve zamâneden kinaye olur. ef'â-i zerd-fâm (*) bi-mâ'nâhu eyzân: ef'â-i gûher bâ-peyker (*) gûher bâ-yüzlü yilan ki ates alevinden kinayedir: ef'â-i mercân-i gazab (* أفعى مزاجان غضب) mercân seğirli yilan ki yine alevden kinayedir.

if i'âl (أفعيال: م: فعل: ع: أفعيال) fi'l-i sülâsisinde bulunan üç harfiñ evveline bir elif-i meksüreyi ve birincisiyle ikincisi arasında bir yâ-yi sâkine ma-kablînde olarak ikincisiniñ mükerreri olan bir 'ayn-i meksüreyi ve ikincisiyle üçüncüsünüñ arasında dañu bir elif-i sâkineyi ba'de'l-ilâve birinci harf-i aslisini meczûm etmekten hâsil olan kelime-i resmiyye ki ba'z sülâsilerden bu kaideye ittibâ' ile teşkil kilinan kelimât-1 Arabiyenin misâli ve mizânu makamında tutulur: if i'âl vezni (أفعيال و زنى) (II serif) ber-vech-i muharrer hâsil olan if i'âl kelimesiniñ hurûf-i asliyye-i selâsesiyle hareket ve hurûf-i zâ'idesiniñ mevkileri cihetile mütertib olan şekl-i imlâ ve sûret-i telaffuz: if i'âl bâbi (أفعيال بابي) (II serif) kaide-i sâbıkaya tatbikan Arabiyenin her kangı sülâsisinden tertib olunan mastar ile bunun fi'l ve ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûlünün mâ'e'l-müteferruât-1 hey'et mecmuası:

if i'âm (أفعيال: م: فعل: ع: أفعام) taşmak mertebesinde kap dolu olmak:

if ilâl (أفعيال: م: فعل: ع: أفعيال) fi'l-i sülâsisinde bulunan üç harfiñ evveline bir elif-i meksüreyi ve ikincisiyle üçüncüsünüñ arasında bir yâ-yi sâkineyi ve üçüncüsünüñ mab'ândında bir elif-i sâkine ile ol üçüncü harfiñ mükerreri bulunan diğer bir lâmi ba'de'l-ilâve birinci harf-i aslisini sâkin ve ikincisini meksûr etmekten hâsil olan kelime-i resmiyye ki ba'z sülâsilerden bu ka'ideye ittibâ' ile teşkil kilinan kelimât-1 Arabiyenin misâli ve mizânu makamında tutulur: if ilâl vezni (أفعيال و زنى) (II serif) ber-vech-i muharrer hâsil olan if ilâl kelimesiniñ hurûf-i asliyye-i selâsesiyle hareket ve hurûf-i zâ'idesiniñ mevkileri cihetile mütertib olan şekl-i imlâ ve sûret-i telaffuz: if ilâl bâbi (أفعيال بابي) (II serif) ka'ide-i sâbıkaya tatbikan Arabiyenin her kangı sülâsisinden tertib olunan mastar ile bunun fi'l ve ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûlünün mâ'e'l-müteferruat-1 hey'et-i mecmuası:

efgân (سم: ف: أفنان) derd ve keder ve ağrıdan nâşı insanda vukû'-i mutâd olan feryâd ki figân dahu dênilir:

efef (سم: اف: ع: أفق) (1) kalp sıkıntısı zucret: (2) nesnenin vakti ve mevsimi:

afak (م: اف: ع: أفق) ilim ve fazl ve kerem mehâsin-i sâ'ireden kangisi cihetile mertebe-i nihâyete vâsil olmaklik.

afak (سم: اف: ع: أفق) yolun ciheti ki yolcu yoldan gider-iken yüzü ol tarafa dönmiş olur:

afak (ص: اف: ع: أفق) hattan olunmamış sünnetsiz âdem:

afik (ف: اف: ع: أفق) ilim ve fazl ve kerem ve mehâsin-i sâ'ireden kangisi cihetile mertebe-i nihâyete vâsil olan:

efgendegî (سم: ف: أفگندى) efgendelik: matrûdiyet: düskünlük:

atılmış olan: matrûh yâhûd matrûd ve merdûd olan: (2*) hâli düskün: felek-zede olan:

efgendelik (سم: ف: أفگندەلىك) düskünlük hâli:

ufk (سم: افق: ع: أفق) (1) gökyüzüyle yeriñ dâire-i mer'iyye-i ittisâilleri: (2) dünyanyan her kangı bir kitâsi ki etrafa bakılıncaya yér ile gökyüzünüñ dâire-i mer'iyye-i ittisâilleri ihâtasıyla mahdûd olur:

ufuk (سم: افق: ع: أفق) bi-mâ'nâhu eyzân:

ufuk (ص: افق: ع: أفق) at cinsiniñ be-gâyet yûruk ve seri'ü'l-seyr olanı:

ifkâd (افعال: م: فقد: ع: أفق) (افعال: م: فقد: ع: أفق) gâ'ib etmesine emu yâhûd sebep olmaklik:

ifkâr (افعال: م: فقر: ع: أفق) fakir kilmaklik: fakre düşmeklik:

ifkâ (افعال: م: فقح: ع: أفق) fakir ve bî-nevâ olmaklik:

ifkâl (افعال: م: فقل: ع: أفق) yér münbit ve mahsuldâr ve bereketli olmaklik:

ifkâh (افعال: م: فقه: ع: أفق) ta'lim edip birine nesne öğretmeklik: bilir kilmaklik:

afakah (سم: افق: ع: أفق) (1) boş böğür ki kaburgalar altından kalçaya varınca olan kemiksiz uzuvdandır: (2) hayvan postunun tüyleri kolay dökülmek ve yolunmak için yér altında gömülükmek gibi terbiyesi:

afikah (سم: افق: ع: أفق) afikah: boş böğür:

efkar (تفص: بقر: ع: أفق) ziyâde-i fakir: ziyâde-i fakre giriftâr olan:

afka (ص: فق: ع: أفق) (ص: فق: ع: أفق) pek ak ve şedidü'l-bezaz olan:

afkam (ص: فقم: ع: أفق) (1) işin kec ü meç ve karışık olanı: (2) âdemîn Kâmûs tercumesine göre ilerüde olan üst dişleri ve Vankulu ile sıraha göre alt dişleri ilerü çikik ve tümsek durur olanı:

afakî (ص: افک: ع: افق) afakî olan: haram-ı Mekkeden olmayıp sâ'ir afak ve arzdan birine mensûb olan:

ufukî (ص: افک: ع: افق) bi-mâ'nâhu eyzân:

ifk (افل) yalan: yalan lakırdı: kezb: derûğ:

efekk (ص: فک: ع: افق) omuzları mafsalдан ayrılmış gibi düşük olan âdem:

efkâr (ج: بسم: فقر: ع: أفق) fikirler: zihinde cevelân eden endişeler: düşünmeler: serif-i efkâr etmek (عَتَّ: م: لا) düşünmek: nesneyi anlamak yâhûd sûret-i idâresini bulmak için zihin kullanmak:

efgâr (سم: ف: أفغان) yağrî ki hayvanât sirtında irü semerden hâsil olan yaradır:

efgâr (ص: ف: أفغان) (1) sırtı yağr olmuş yaralı olan: (2*) ale'l-itlak yaralu: mecrûh olan: (3*) yorulup kalmış olan: (4) kötürum: zemingir: mak'ad olan: dil-i efgâr-i pür-efkâr (*) efkâr ve ikdâr ile tutulmuş yorulmuş olan yûruk ve hâtit:

ifkâr (افعال: م: بقر: ع: أفق) tefekkür edip düşünmeklik:

efgâne (سم: ف: أفغانه) figâne: düşük ki vaktinden evvel nâ-tâmm olarak rahimden iskât olunan cenindir:

efgâne (سم: ف: أفغانه) bi-mâ'nâhu eyzân:

efkel (سم: فكل: ع: أفق) cemâ'at: sürü: takım: bôlük: kirve:

efgen (ف: فeken: يرے bırakıcı: يرے atıcı: يرے düşürücü má'nâsiyla terkibât-1 âhirinde irâd olunur edattr. Meselâ kûl-efgen tabiri dağı yérinden kaldırıp yere atıcı demektir:

[1v]

efgende (ص: ف: أفگنده) (1) yere atılmış yâhûd yérinden çıkarılıp atılmış ve elden

efgende-i süm (ص ك: ف: أفگنده سم) lafzen na'l düşürmüşt ve

ma'nen külliyen âciz demektir:

ufkûhe (سم: فخه: ع: أفگوهه) acube: ta'accüb olunacak nesne:

efel (م: افَلْ ع: افْلَنْ) (1) cümbüşlü ve nişâtlı olmaklık: (2) emzikli hatunun sütü bütün dökünüp kurumaklı:
efell (ص: افَلْ ع: افْلَنْ) kılıç ve bıçak ve emsâlnıñ ağzı gedükli olanı:
afil (ف: افَلْ ع: افْلَنْ) üfûl edici: mukaddem gözüküğü yérden gâ'ib ve nâ-bûd olan:
eflâ (ج: سَمْ فَلُوْ ع: افْلَا) (1) felüvvler: süten késilip bir yaşına doğru varmış olan taylor yâhûd eşek sıpalrı:
eflâ (ج: سَمْ فَلُوْ ع: افْلَا) felâlar: felâtlar takımları: takım takım vâsi' çöller yâhûd şeniksiz ovalar:
iflâ (أفعال: بـ: فـلـوـ عـ: اـفـلـاـ) (1) çocuk yâhûd yavruluğu süttén kesmeklik: (2) felâte ya'nî be-yâbân-i sahrâya varmaklık:
iflât (أفعال: بـ: فـلـتـ عـ: اـفـلـاـتـ) (1) zabtundan kurtulup sıvişmayla mahrûm bırakmaklık: (2) binin yâhûd bir nesnenin zabtında kurtulup (...) olup kaçmaklık:
eflâc (ج: سَمْ فَلَجْ ع: اـفـلـاـجـ) felcler: çaylar: sagır irmaklar:
iflâc (أفعال: بـ: فـلـجـ عـ: اـفـلـاـجـ) (1) fevz ve zafer bulmaklık: (2) müzaffer kilmaklık: (3) irâd eylemeği bürhanını zâhir ve mukni' ve müsellem kilmaklık:
iflâh (أفعال: بـ: فـلـحـ عـ: اـفـلـاـحـ) felâh bulmaklık ki cismâniyye ve ruhâniyye olarak her kangı maddede olur ise olsun işi yolunda olup doğru gitmeklikten ibarettir:
eflâz (ج: سَمْ فَلـذـ عـ: اـفـلـاـذـ) filzeler: çegirden yâhûd altın ve gümüşten parçalar *eflâzu'l-arz* (*) arzın güya çegir parçaları makamunda olan tünüz ve defâin:
iflâs (أفعال: بـ: فـلـسـ عـ: اـفـلـاـسـ) âdem borçlu olup alacaklısına vârecek parası ve malı kalmamaklık: müflis olmaklık ki ekseriyâ tüccâr hakkında resmen kullanılır ta'bîdir: *iflâsa cîkmak* (عـ: عـتـ اـفـلـاـسـهـ چـيـقـقـيـ) (لا: بـ: عـ اـفـلـاـزـلـاـرـضـنـ) müflis olmak: borcuna vârecek mal ve parası kalmamak:
iflâş (أفعال: بـ: فـلـشـ عـ: اـفـلـاـشـ) siyirüp kurtulmaklık:
iflât (أفعال: بـ: فـلـطـ عـ: اـفـلـاـطـ) siyirüp kurtarmaklık:
eflâtûnnî (سـمـ: بـعـ: اـفـلـاـطـوـنـيـ) açık mora çalar mahsûs bir nazik renk ismidir:
eflâtûnnî (صـبـ: بـعـ: اـفـلـاـطـوـنـيـ) eflâtûn hekime mensûb olan: *mücessemât-i eflâtûniyye* مُجَسَّمَاتُ افْلَاطُونِيَّة (II hendese) musattah ve montazam ya'nî ka'ideleri musattah ve montazam olup birbirine müteşâbih ve mütesâvî olarak zâviye-i mücessemeleri dahi mütesâvî bulunan beş aded cisimdir ki her binin her bir re's zâviye-i mücesmesine kûre-i muhitesiniñ sath-i müstedri mümâs olur. İmdi mücessemât-i mezkûre evvelen zû'erba'ate kavâ'id-i montazam ya'nî ihram-i müsellesi-i montazam, sâniyen zû-sitte kavâ'i d-i montazam ya'nî muk'ab, sâlisen zû-semâniyete kavâ'i d-i montazam, rabiâten zû-üsni' aşer-i kavâ'i d-i montazam ve hamsen zû-ışrin kavâ'i d-i montazam dênilen cisimlerdir.

[2r]

(II) kaba halk: âhâd-i nâs: ayak takımı:
ifnâ (أفعال: بـ: فـنـ عـ: اـفـنـ) Yok étmeklik: vücûdunu kaldırırmaklik *ifnâ etmek* (عـ: بـ: عـ اـفـنـ) yok étmek: vücûdunu kaldırımk:
efnâd (ج: سـمـ فـنـ دـنـدـ عـ: اـفـنـادـ) : fendler: tâ'ifeler: cemâ'atler: böltükler: *efnâdü'l-leyl* (II) gecenin aksam ve erkâni:
ifnâd (أفعال: بـ: فـنـ دـنـدـ عـ: اـفـنـادـ) (1) bunamış olmaklık: (2) reyde yâhûd sözde hâta étmeklik: (3) yalan söylemeklik: (4) binin reyini tahtiyeye edip yanılmışın dêmeklik:
efnâden (منصوب ج: سـمـ فـنـ دـنـدـ عـ: اـفـنـادـ) cemâ'at ve cemâ'at olarak yâhûd imamsız böltük veya münerid olarak: *efnâden* (II) bi-mâ'nâhu eyzân:
ifnâk (أفعال: بـ: فـنـ عـ: اـفـنـاقـ) Sıkıntı çektiğten sonra nâz ve nâ'im üzere geçinmeklik:
ifnâk (أفعال: بـ: فـنـ عـ: اـفـنـاقـ) yalan söyleyip inâd étmeklik:

iflâk (أفعال: بـ: فـلـقـ عـ: اـفـلـاـقـ) (1) şâir ve sâir acîb ve garîb mazmûn ve mânâ-yı irad ve tertîb étmeklik: müfellâk olmaklık: (2) belâ ve dâhiyye irâs étmeklik:
eflâk (ج: سـمـ فـلـكـ عـ: اـفـلـاـكـ) felekler: mütekaddiminj zu'manca merkez-i arz merkezleri olup birinin üstünde dizilmiş olan mücevvef kûreler ki felek-i kamer ve felek-i utârid ve felek-i zühere ve felek-i şems ve felek-i merih ve felek-i müşteri ve felek-i zuhâl ve felek-i el-burûc ve felek-i â'zam esmâriyla tesmiye ve tefrik olunmuş dokuz gôklerden ibaret olup müteâhirin tahkîkine göre bu zu'm külliyyen bâtil ve kevâkibin cümlesiyle kûre-i arz-i bi-kudrete ta'li mekân-i mücerred içinde cevelân ve devrân étmektedirler: *felekü'l-eflâk* (II) mârû'z-zikr felek-i â'zamın diğer bir ismidir.
iflâk (أفعال: بـ: فـلـكـ عـ: اـفـلـاـكـ) kızıñ memesi dolup müdevver olmaklık:
eflâk-şinâs (صـبـ كـبـ عـ: اـفـلـاـكـ شـنـاـسـ) ehl-i hey'et ve ehl-i nûcûmdan kinayedir:
eflâk-żîll (صـبـ كـبـ عـ: اـفـلـاـكـ طـلـنـ) zill-i himâyeti eflâk gibi vasi' ve kavmî olan:
eflâkiyân (صـبـ كـبـ عـ: اـفـلـاـكـيـانـ) eflâkiler: eflâke mensûb olanlar (1) yıldızlar: (2) eflâk te'sirine i'tikâd eden âdemler:
eflâl (ج: سـمـ فـلـ عـ: اـفـلـاـلـ) Filler: bolzulup münhazim olan askerler:
iflâmûr (سمـ بـتـ عـ: اـفـلـامـوـنـ) Orman ağaçlarından biridir ki yaz evâlinde salkım salkım ufk beyâz çiçek açıp etrafını muattar ettiginden fazla mezkûr çiçekleri dévîşirilip kurutularak keyifsizi terletmek üzere çayı tertîb olunur ve bu ağacın tahtaları dahi renkçe beyâz olup tomursuzca ve cevheri ince olmagla doğramacı işine çarhdan çevrilmeğe pek münâsib olur. Beyne'n-nâs-şâyi' olan ismi ihlâmûrdur ve felâmûr dahu dênilir:
eflec (صـبـ فـلـجـ عـ: اـفـلـاـجـ) Kollarınıñ aralığı meydanlı olan âdem: *eflecü'l-esnâ* (II) dişleri aralıklı olan âdem:
eflah (صـبـ فـلـجـ عـ: اـفـلـاـجـ) Alt dudağı yaruk olan âdem:
efles (تفـضـ فـلـسـ عـ: اـفـلـاـسـ) Ziyâde müfles ve parasız olan:
eflüs (جـ سـمـ فـلـسـ عـ: اـفـلـاـسـ) fulüsler: pul ve mankir dênilen pek hurda akçalar:
eflûd (سمـ فـلـدـ عـ: اـفـلـاـدـ) dilber-i mütenâsibü'l-a'zâ ve cümbüşlü delikanlı âdem:
iflikân (ثـ سـمـ فـلـكـنـ عـ: اـفـلـيـكـانـ) (iki iflikleri ki iflikin dahi ağzin gerüsinde olan küçük diliñ iki tarafında vaki' ve bogaza doğru aşağı çekilen uzun et kabarıguna dênilir ki bu kabarıkların ortasında bâdem biçimli birer beyz bulunup bogaz açısından mezkûr beyzlerin iltihâbi şedid olmağa kesisip çıkarılması ba'zü'l-iktizâ eder.
efen (مـ فـنـ عـ: اـفـنـ) âdemiy akli zâ'if olmaklık zâ'if-i 'akl:
efnâ (بـلا مـفـرـدـ جـ سـمـ فـنـ عـ: اـفـنـ) kaba halk ve âhâd-i nâsdan olanlar: *efnâ-yi nâs*

efnân (جـ سـمـ فـنـ عـ: اـفـنـانـ) (1) fenler: dürlüler: çeşitler: soyalar: (2) feminler: ağaçda olan tâze dallar:
afend (سـمـ فـ: اـفـنـدـ) (سـمـ فـ: اـفـنـدـ) döögüs: savaş: ceng: cidâl
âfendâk (سـمـ فـ: اـفـنـدـاـكـ) kavş-i kuzah: 'alâ'imü's-semâ: eleğim sağma:
efendi (سـمـ تـ: اـفـنـدـىـ) (1) okuma yazma hüneriyle ekseriyâ yâhûd külliyyâ iştigâl eden müeddeb âdem: (2) velî ni'met olan âdem: (3) etvâr ve harekâti ekâbire cesbân bulunan edib âdem: (4) devlet-i Osmâniyye pâdişâh-zâdesi: (5) devlet-i Osmâniyyede pâdişâh yâhûd paşa olmayan gerek ilme ve gerek bi'l-cümle ehl-i seyf ve kalemin ulûm ve kitâbetle meşgûl bulunan büyük ve küçüğüne itlâk olunan lâkab: *beğ efendi* (II) zâtında kibâr-zâde beg olup efendi dahi olan zatn lâkabı: *اـفـنـدـيـزـ* (II) (1) bi'l-cümle teb'asınıñ velî ni'meti bulunan pâdişâh hazretleri: (2) ba'z ekâbir dairesinde müstahdem bulunanlar

beyninde dahı efendiler olan zata itlâk olunur lakabdır: (3) cenâb-ı hakka ve peygamber ve diğer evliyaullâha dahı ba'zen itlâk olunur lakab-ı şerifdir:

efendilik (سم: ت: أَنْتِيلِيكَ) (1) efendi olan âdemîn hâl ve haysiyeti; (2) efendi dénilen âdemîn rütbesiyle haysiyeti: (3) velî ni'metin eylediği kerem ve ihsân ve tasahhubu gibi efâli: (4) devlet-i Osmâniyyede pâdişâh-zâde olan zükürün rütbé ve hâlet-i mahsûsası: *efendilik etmek* (لا : ت) (أَنْتِيلِيكَ إِتْمَكَ) (II) pâdişâhın pâdişâh olmazdan mukaddem bulunan pâdişâh-zâdeliği vakti:

üfnûn (سم: فن: ع: أَفْنُونَ) dürtlü: soy: çeşit : küme: fenn: *üfnûnu'l-sebab* (II) gençliğin evâil hâli:

efnâ (ص: بفو: ع: أَفْنِيَ) saçılı uzun olanı:

ifnîk (سم: فك: ع: أَفْنِيكَ) (yüzün) iki tarafında alt ve üst çenelerin bitiği yer yâhûd alt dudağın iki tarafta olan ucu ki fenik dahi dénilir:

efniyye (ج: سم: فني: ع: أَفْنِيَ) fenâlar: hâne önü havlılar ve meydânlar:

efvât (ج: سم: فوت: ع: أَفْوَاثَ) fevtler: elde yâhûd ayakta mütecâvir olan her iki parmağı aralıkları:

efvâc (ج: سم: فوج: ع: أَفْوَاجَ) fevcler: cemâatler: girûhlar: böltükler: sürüler: takımlar:

efvâh (ج: سم: فوح: ع: أَفْوَاحَ) fehvler: havaya yayılan güzel kokular:

efvâhî (ص: فوه: ع: أَفْوَادَ) (1) femler: ağızlar: dehânlar: (2*) nehr ve dere ve yol ve sokak ağızları: (3*) nesnenin evvelleri: bidâyetler başlangıçlar: (4*) dürtlüler envâ': (5) fehvler: güzel koku için ta'ama ve sürünecek yağlara katılan kokulu nesneler:

efvâhî (ص: فوه: ع: أَفْوَاهِيَ) isbât ve delilden hâli olarak halkın ağızlarında cevelân ile menkûl ve mesmû' olanı:

uf'ûd (سم: فد: ع: أَفْوَدَ) uf'ûd: ateş külünde pişmiş olan etmek:

ufûr (سم: ع: أَفْوَرَ) ufr: fenâ hâlden sonra hôş-hâl olmaklık: gerek cismânî gerek manevî olsun:

[2v]

efhâr (ج: سم: فهم: ع: أَفْهَارَ) fehrler: tutulunca eli dolduracak büyülüklükte bulunan taşlar:

ifhâr (فعل: م: فهر: ع: أَفْهَارَ) diğer hatun sesini işitecek sûretle bir hatun ile cimâ' etmeklik yâhûd birisiyle başladıkdan sonra am terk éderek diğerinde inzâl etmeklik ki iki sûreti dahi şer'an menhîdir:

efhâm (ج: سم: فهم: ع: أَفْهَامَ) fehmeler: insanda olan anlama hassaları: idrakler:

ifhâm (فعل: م: فهم: ع: أَفْهَامَ) anlatmak: birinin zihnine sokmaklık:

ifhâm etmek (ع: ت: عت: م: فده: ع: أَفْهَمَ) anlatmak: birinin zihnine sokmak:

ifhâh (الفعل: م: فهه: ع: أَفْهَاهَ) áciz kılmaklık:

efhûd (ج: سم: فهد: ع: أَفْهَهُدَ) fehdler: pârs ve yuz dénilen yırtıcı hayvânlar ki sağır ü terj-i benekli kaplan gibi olup ta lim ve terbiye kabul éderek köpeğe bedel sayd için kullanınlırlar:

efhem (تنفس: فهم: ع: أَفْهَمَهُ) ziyâde fehim ve sahibi idrak olanı:

üfhûd (سم: فهد: ع: أَفْهَوْدَ) sinn-i buluğa yakın tiknaz ve endamlı oğlanı:

efyâ (ج: سم: فيا: ع: أَفْيَاً) fi'eler: (1) gölgeler ve husûsan öyle vaktinden sonra şarka doğru dönen gölgelikler: (2) â'dâ malından zapt olunan yağma ve gamimetler: (3) haraçlar: cizyeler:

efyâf (ج: سم: فيف: ع: أَفْيَاٰتَ) feyfler: düz yâhûd susuz sahralar kirları:

efyâl (ج: سم: فيل: ع: أَفْيَاٰلَ) filler: (1) piller: fil denilen hayvânlar: (2) za'ifü'l-akl ve kalılık'ı'l-rey bulunan âdemler:

üfür (سم: ف: أَفْوَزَ) (1) baykûş: bûm: çoğd: (2) geğirme: arug: **üfürmek** (لا : ت: أَفْرُمَةَ) (لا : م: ت: أَفْرُمَةَ) üfürmek yâhûd öfürmek lafzinin nâkis imlâsıdır:

aforos (سم: ر: أَفْرُوْسَ) (1) Papas tarafından âyince resmen okunan lanet ve beddua: (2) ol vecihle kendisine lanet ve beddua okunmuş melûn âdem: aforus okumak أَفْرُوْسُ (لا : م: ر: ت) أَفْرُمَةَ ol vecihle birine papas lanet okumak:

ef'us (ج: سم: فاس: ع: أَفْوَسَ) Fâslar: baltalar:

efvaq (ص: افخ: ع: أَفْوَغُ) iri ağızlı olan âdem:

efûf (ص: افف: ع: أَفْوَفَ) hadidü'l-kalb olan âdem:

ufûfe (ص: افف: ع: أَفْوَفَهَ) ekseriyâ canı sıkılıp of of dêyü izhâr-i mücerret éder olan âdem:

efvak (ok: أَفْوَكَ) ok kısmından olup gezi ya ni alt ucunda yayın kırışına bindirmeye mahsûs kertiği kırık olan: *efvak-i nasl* ئاھىچۇ ئاھىچۇ (II) gezi kırık ve temrini düşmüş olan ok:

ufvíka (ج: سم: فوق: ع: أَفْوَقَ) fuvaklar: süt veren hayvanın iki sağımı arasında geçen vakit fasılaları yâhûd sağan âdemîn mütevelliyesi iki kere elini sıkup memeyi çekmesi arasında olan vakit fasılaları:

üfûk (ص: فوك: ع: أَفْوَكَ) yalancı: efki irtikâb edici:

üfûk (م: اف: ع: أَفْوَكَ) yalan söylemeklik:

ef'ul (ج: سم: فال: ع: أَفْوَنَ) fallar ki güyâ gâ'ibi bilmek için tutulur:

ufûl (م: اف: ع: أَفْوَنَ) mukaddem gözüktüğü yerinden gâ'ib ve nâ-bûd olmaklik ki kevâkib gurûb édince nâ-bedîd olurlar:

uf'ûd (سم: فاد: ع: أَفْوَوْدَ) (1) ateş külü içinde yetişmiş olan etmek: (2) etmek firını:

uf'ûde (سم: فاد: ع: أَفْوَوْدَه) etmek firını:

efveh (ص: ع: فوه: ع: أَفْوَدَه) âdemîn büyük ağızlı olanı yâhûd ağızı yayvan olarak ön dişleri dudaklarından dışarı uğrar bulunanı:

ifhâ (فعل: م: فهم: ع: أَفْهَيَ) ifhâ (âdem kalılık'ı'l-rey ve za'ifü'l-akl olmaklık:

efyah (ص: فح: ع: أَفْيَخَ) vasi': geniş olanı:

ef'ide (ج: سم: فاد: ع: أَفْدَهَ) fuâdlar: (1) yürekler: kalpler: diller: (2) gözlüler:

afîk (سم: افف: ع: أَفْيَقَ) debbâgati henüz tamam olmamış deri yâhûd debbâgati tamam ise kesilmemiş yâhûd dikilmemiş olan deri:

afîk (ص: افف: ع: أَفْيَقَ) feza'ilden kangisi cihetiyle derece-i nihâyeye vâsil olmuş âdem:

afîka (ص: افف: ع: أَفْيَقَهَ) (1) afik denilen deri: (2) azim belâ:

efîk (سم: افف: ع: أَفْيَقَهَ) (1) yalancı: kezzâb: (2) kendi aklına aldanmış ahmak âdem:

efîk (ص: افف: ع: أَفْيَقَهَ) akılsız fetânetsiz ve reşidsiz hazâmsız olanı:

efike (سم: افف: ع: أَفْيَكَهَ) yalan: kezzâb: derûğ:

efîn (سم: افف: ع: أَفْيَنَ) (1) akl ve reşidesden bî-behre ahmak âdem (2) boş yere kurulup ögrünür olan bîve'l-füzûl:

efyûn / afyôn (ما'lûm siyâh hamir gibi müteaffin nesne ki haşhaş sapından çikan süt gibi beyaz lezvecetli suyuş kurumuşu olup ilaç için kullanılan tiryakiler keyf yetiştirmek için tenavü'l éderler. Yunanî de oþyon dêyü tesmiye olunur:

efyûn / afyôn (سم: فين: ع: أَفْيُونَ) bi-mâ'nâhu eyzân: *afyon ruhu* (II) icrâ-yi efyûn şarap ruhunda mümkün mertebe éritilmiş olmaktan hâsil olan terkîb:

efyûn / afyôn (ص: ف: أَفْيُونَ) (1) keyf yetiştirmek için afyon tenavülnü itiyâd étmış olan tiryâki âdem: (2*) diğer ba'z mükafatın mübtelâsı olan âdem:

efyûnî (ص: ع: **أفيونى**) bi-ma' nâhu eyzân:

ak (ص: ت: **اق**) (1) kar ve pamuk renginde olan ki her nev'-i levn-i mahsûsdan hâli olan dêmektir: beyaz: iyaz: sefid: sepîd: (*2) kir ve lekeden vareste olan: (*3) manevî ayb ve lekenin şermenden vareste olan: *akciğer* اگز اق (II) insan ve çarpa hayvânlarıñ göğsü içinde bulunup alt teneffüsleri olan nesne ki karacigere nisbetle rengi açık kirmizi olmaña ak denilmıştır. Arabisi re'e ve Farsisi şeş olup kaba Türkçesi dahu üygendir: *ak diken* اق دیکن (II) ak çiçekli ve dikenli bir ağaç ki mayıs ayında güzel kokulu çiçekleri açmaña ol ağaça mayıs dahu dênilir: akbaba (II) kartal cinsinden olup leşe eyle tagaddi éder büyük kuştur: *ak zâc* اق زاخ (II) tütüyânuñ zâc yağında érimesinden hâsil olan bir nev' zehirli tuz: *ak mermer* اق مرمز (II) beyaz ve be-gâyet yumuşak bir cins taş ki su mermeri dahi dênilir: *ak şakallı* اق صقالو (II) sakalı ağarup beyaz olmuş âdem: (2*) bir mahallîn yâhûd bir aşiretiñ ihtiyâri olup erbâb-ı itibârından olan âdem: *Akdeñiz* اگ دېز (II) Çanakkalesi boğazının harcında olup Anadolu ve Rûm ili ve berrü'l-Şâm ve Mısır ve Sebte boğazına varınca Avrupa ile Afrika sevâhilini ihâta éden derjizdir: *Akdeñiz adaları* اگ دېز ادالارى (II) evvelen umûmen Anadolu ve Rûm eli ve Mora sevâhili beynde olup cenûb tarafında Rodos ile Girit dâhil olarak Akdeniz'de bulunan hayli çok adalar ve saniyen hususan mezkûr adalardan el-yevm-i devlet-i Osmâniyyenin hükmünde ibkâ olunmuş olan adalar: *âdemîn yüzü ak olmaç* اندەن پۇرۇي اق اوچۇنى (*II) ademîn utanacak bir nesnesi olmayup bi'l-âkis kendi yâhûd mütalakâtı tarafından be-hakk iftihârı müstelzem hareketi vâki' olmuş olmak:

ak (سم: ت: **اق**) ba'z nesnenin bi'l-ittiba ak olan tarafı: *yumurta aki* يۇمرۇتە اقى (II) yumurtanın içinde olup pişmesinden mukaddem su gibi olarak ba'de'l-tabh katı ve beyaz olan tarafı: *gözün aki* كۈزك اقى (II) gözün renkli olan dairesinin harcında görünen beyaz tarafı:

aka (سم: ف: **اقا**) Türkçede ağa déyü tahrir olunan kelimenin imlâ-yi Îrânisi olup telaffuzda kafi 'ayn gibi icrâ olunur.

ikâ (سم: وق: ع: **اقا**) nesne saklayacak taraf ve emsâlı nesne: ikâte (أفعال: م: **فوت**: ع: **اقانة**) (1) kuvvet ve gada ve yiyeceğini vêrip beslemeklik: (2) hifz himâye étmeklik: (3) takat getirip gücü yétmeklik: muktedir olmaklık:

ikâha(t) (أفعال: م: **فوح**: ع: **اقاحى**) birinin bir nesne isteyeceğini kable'l-taleb bilip istediginde vêrmemek şeknî niyet ve tasimim istemeklik:

akâhî (ج: سم: **فحو**: ع: **اقاحى**) ukhuvânlar: (1) papatyalar: bâbunalu: (*2) nesnenin tebâşir ve delâ'il-i zuhûru ve mukademât ve evâ'ili:

ikâde (أفعال: م: **قود**: ع: **اقده**) (1) hayvanı yeddine vêrip çekitmeklik:

A.2. Aleph Chapter (HA)

Ad H. 3649/44.

iHR 237/14042

I.HR.00237

3 years

3

Dergisi
os 2019

لـ ٣ ١٤٠٤٢

اطوی

(٨٤)

(٨٥)

أوات

(ا) فاصله: أكاديمى: اباق طالبى:

أقانى (أقانى): غنى: اعمال (أيصال) بوق (أيصال) وجدونى (أيصال) مقالات:

(عند: م: عد) بوق (أيصال) وجدونى (أيصال) مقالات:

أقانى (أقانى): عند: م: ع: ج: فنال: طالبى: جاصل: بوكلا: افاد:

الليل ((أيصال)) كيبله أقسام وراكل :

أقانى (أقانى): عند: م: اعمال (أيصال) بونامش (أيصال): (ر) رايده ياخود:

مزوزه خطا ابيكالات : (ر) بالان سوليكالات : (د) بونيك رانى قصبه:

لديوب باكتشن ديكالات :

أقانى (أقانى): عند: م: ج: منصوب) جامعه ابادرق ياخود:

اماسز بولان بولك وي مندو اوروق: اعادا اعادا ((أيصال)) يعاصه ايشا:

أقانى (أقانى): ع: غنى: م: اعمال (أيصال) ميقدندي جنككين مكرو زار ونعم:

اورزه كيبله :

أقانى (أقانى): ع: دلک: م: اعمال (بالان سوليبوب عناد ابيكالات:

أقانى (أقانى): ع: غنى: م: (أيصال) دلولار: شيدار: ميلار: (د)

دنيلار: اغاجه اولان نازه دالر:

أند: (أند): ف: سم: موكن: مواش: جنك: جدان:

أندراك (أندراك): ف: سم: قرع: علام السما: اللك صاعده:

أندى (أندى): ت: سم: (أ) اورقه ياهره هنرلاره آكدره ياخود كلا:

اشتعل ايدن مورب آكم: (ر) ولی تعمت اولان ام: (م) اطوار:

وحجزتى اكاره جسان بولان اديب ام: (د) دولت عصانىه يادشه:

زاعمى: (د) ديات عصانىه يادشه بخود شاشا اولين كرك ما:

ركك باجهله اهل سيف وفانك عالم وكاباته مشغول بولان بيرك:

وچىرك اهلاق اولان لىپ: (ل) (أيصال) ((أيصال)) (أ) باليمه بعمسك:

بريلوب اندى دخى اولان ذاتان لىلى: (ر) برض اكابر دايرسده:

ستقدم بولان دادشاه حمزى: (ت) اندى اولان ذاتان اهلاق اوليرنلب:

در: (م) جاب خه وبيغمير وديكر اولان الله دخى بعضا اهلاق:

اولور ائب شرف در:

اندىبلك (أندىبلك): ت: سم: (أ) اندى اولان ادمك حال وجىشى:

(ر) اندى ديلان ادمك رېتىلە حىشىق: (م) ولی تعمت اندىبلكى:

كرم واحسان وتحمى كى اندال: (د) دولت عصانىه يادشاهزاده:

اولان ذوك ره وحالات مخصوصى: اندىبلك يات:

ولى تضت كى بيرنه احسان ياخوه تىسب ايانقا: بابشال اندىبلكى:

زمانى((أيصال)) يادشاه دادشاه اولارون مقدم بولان يادشاهزاده كى واق:

أندى (أندى): ع: غنى: م: فرول: صوى: جشيد: كونه: غن: اندى:

الشاب ((أيصال)) كيبلك اولال حالي:

أنتي (أنتي): ع: غنى: م: صالح اوزن اولان:

أندىل (أندىل): ع: غنى: (م) بولان سوليكالات:

أول (أول): ع: دلک: م: (أيصال) بونامش (أيصال):

أندى (أندى): ع: غنى: (أ) دلار كوكى بيرنن غالك ونابود اولانل:

كىنلا كاپك غرور بىلدىجى دايدىل اولارز:

أورد (أورد): ع: داد: م: (أ) اتنى كوكى ايجىدە يمشش اولان:

أنتك (أنتك): ع: غنى: م: اعمال (أيصال) فرول:

أوردة (أوردة): ع: داد: م: اعمال (أيصال) فرول:

أور (أور): ع: غنى: م: اعمال بولان اغلو اولانى ياخود اغلى بولان:

اولرى اولن ياشىرى دويازانىن ملشارى اوغۇر بولانى:

أوها (أوها): ع: غنى: م: اعمال دىلىز ازىز وغىغىف القىل اولانلى:

أوها (أوها): ع: غنى: م: فرول: خانه اوي حارليل وميدانلار:

أفاده	أقوال
أقوال (أقوال): نـ: (مـ: (١) كـيف بـشـرـكـهـ اـبـهـونـ اـفـنـ تـنـاـلـيـ) اعـيـادـ اـفـشـ اـلـاـنـ تـرـيـاـقـ آـتـمـ: (٢) دـكـرـ بـعـنـ مـكـيـاـنـ مـيـلـاـسـ اـلـاـنـ اـدـمـ: (٣) صـ: (٤) تـلـاـيـاـقـ رـيـكـهـ اـلـاـنـ كـهـ زـعـ لـوـنـ مـيـلـوـسـنـ خـالـيـ اـلـاـنـ دـلـلـهـ دـرـ: بـاـنـ: بـاـيـشـ: سـلـيـدـ: بـيـدـ: (٥) كـرـ وـكـدـنـ وـارـسـهـ اـلـاـنـ: (٦) مـعـدـيـ بـيـبـ وـكـنـدـ شـرـدـنـ وـارـسـهـ اـلـاـنـ: (٧) جـ: (٨) اـنـسـ وـجـارـاـ حـارـاـلـهـ كـهـ اـيـهـهـ بـوـلـوبـ اـكـتـسـلـيـ اـلـاـنـ نـسـهـ كـهـ دـوـ جـكـوـ سـلـهـ رـكـيـ بـلـ اـجـقـ قـرـيـزـ اـلـاـلـهـ كـهـ دـيـلـشـ دـرـ عـرـيـسـ رـهـ وـارـسـيـ شـشـ اـلـوـبـ شـاـ تـرـيـهـيـ دـهـ اـلـوـنـ دـرـ: (٩) كـهـيـكـهـ (١٠) اـيـ جـيـكـهـ بـيـكـلـوـ بـرـخـاـقـ كـهـ مـاـيـ آـيـهـهـ كـوـزـلـ قـوـلـوـ جـيـكـهـ اـجـمـلـهـ اـلـ اـفـاجـهـ مـاـيـسـ مـخـيـلـهـلـورـ: (١١) تـرـلـاـنـدـنـ اـلـوـنـ لـاـشـ اـيـدـرـ بـوـلـوبـ قـوـشـ دـهـ: (١٢) تـرـيـلـاـنـلـهـ بـاـنـاـنـهـ اـيـدـرـ بـوـلـوبـ قـوـشـ دـهـ: (١٣) اـلـاـلـهـ بـلـاـنـاـنـهـ اـيـدـرـ بـوـلـوبـ حـاـصـهـ وـاصـحـ اـدـارـهـ اـلـاـنـهـ اـهـدـهـ (أـهـدـهـ): (١٤) دـهـ: (مـ: سـ: بـلـاـنـ) سـنـ بـلـوـهـ بـيـنـ مـلـاـنـ وـانـدـلـوـلـهـ اـيـاـ (أـيـاـ): (١٥) دـهـ: (مـ: سـ: بـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ: (١٦) كـهـيـكـهـ وـخـصـوـسـ اـوـلـهـ وـنـدـنـ كـهـدـهـ شـهـدـهـ طـبـرـيـ دـوـنـ كـهـيـكـهـ: (١٧) اـعـدـاـهـ مـالـدـنـ مـوـهـطـ اـلـاـنـ بـغـاـ وـشـبـهـلـهـ: (١٨) خـارـجـلـهـ: جـيـوـلـهـ: اـيـاتـ (أـيـاتـ): (عـ: فـيـ: سـ: جـ: فـيـلـاـنـ) دـوـزـ بـاـخـدـهـ مـوـسـحـارـ: فـيـلـاـنـ: اـمـالـ (أـمـالـ): (عـ: بـيـلـ: سـ: جـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ: (١٩) فـيـلـاـنـ حـيـواـنـ: (٢) عـقـيـقـ العـقـلـ وـقـيـلـ الـرـايـ بـولـانـ آـمـلـ: اـمـ (أـمـ): (عـ: بـيـلـ: سـ: جـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ: (٢٠) كـهـيـكـهـ اـلـاـنـ: اـهـهـ (أـهـهـ): (عـ: بـادـ: سـ: جـ: فـوـاـدـ: (٢١) بـوـرـكـ: فـلـلـ: دـالـ: (٢) كـهـيـكـهـ: اـفـقـ (أـفـقـ): (عـ: اـقـ: سـ: دـيـاـقـيـ هـيـزـ تـامـ اـيـادـشـ دـرـ بـاـخـدـهـ دـيـاـقـيـعـ تـامـ اـيـادـشـ دـاـخـلـ دـيـكـلـاـشـ اـلـاـنـ دـرـ: اـفـقـ (أـفـقـ): (عـ: اـقـ: سـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ قـفـيـسـ جـهـيـهـ دـرـجـهـ بـاهـيـهـ وـاضـلـلـهـ آـمـمـ: اـفـهـ (أـفـهـ): (عـ: اـقـ: سـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ دـرـ: (٢٢) عـظـمـ بـلـ: اـفـهـ (أـفـهـ): (عـ: اـقـ: سـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ: (٢٣) كـهـيـكـهـ عـلـلـهـ كـهـدـهـ اـخـ آـمـ: اـيـاتـ (أـيـاتـ): (عـ: اـكـ: سـ: عـلـلـرـ فـيـلـاـنـسـ وـرـدـسـ حـيـزـ اـلـاـنـ: اـهـيـكـهـ (أـهـيـكـهـ): (عـ: اـهـ: سـ: دـكـهـ: درـجـهـ: اـفـقـ (أـفـقـ): (عـ: اـقـ: سـ: فـيـلـاـنـ) فـيـلـاـنـ: (٢٤) عـقـلـ وـشـدـنـ بـهـرـهـ اـهـيـ آـمـ: (٢) بـوـشـ بـرـهـ قـوـلـوبـ اـكـرـهـ اـلـاـنـ بـوـلـفـلـ: اـفـقـ (أـفـقـ): (عـ: فـيـ: سـ: مـعـلـوـمـ سـيـاهـ خـيـرـكـيـ مـعـنـعـنـ نـسـهـ كـهـ حـجـاحـ اـسـاـنـدـنـ بـيـقـانـ سـوـتـ اـيـ بـاـيـشـ لـرـيـجـلـوـ مـوـكـ قـوـرـوـسـيـ اـلـوـبـ عـلـاـجـ اـبـهـونـ قـوـلـاـلـوـرـ وـرـيـاـلـاـرـ كـهـ دـيـشـرـمـهـ اـبـهـونـ تـاـبـلـ: اـيـدـرـلـرـ بـوـنـاـنـدـهـ: (٢٥) دـوـ تـسـبـيـهـ اـلـوـلـ: اـفـقـ (أـفـقـ): (سـ: بـهـاءـ بـهـاءـ: آـيـهـ رـوـيـ) (٢٦) اـجـزـيـ اـبـهـونـ شـرـابـ رـوـجـهـ بـكـنـ مـكـهـ اـرـدـاـشـ اـلـفـلـدـلـ طـبـرـيـ وـقـمـاتـ اـلـاـلـ: اـقـادـهـ (أـقـادـهـ): (عـ: قـدـ: مـ: اـعـالـ) جـيـرـاـيـ دـكـهـ بـرـكـ:	